

Energie Café sociale innovatie in energie

Lokale participatie, lessen voor de RESsen

's-Hertogenbosch - 6 september 2019

Provincie Noord-Brabant

Meer dan 100 partijen verlagen de CO₂- uitstoot van Nederland met **49%** ten opzichte van 1990 via het

Klimaatakkoord

Niet buiten de burger rekenen

Over randvoorwaarden voor burgerbetroep
in het nieuwe omgevingsbestel

Klimaatakkoord

Wieke Klimaattop wil Klimaattafel van Reflectie en Verbeelding

10-10-2018 | 13:39

"Artistieke reflectie en verbeelding; dat is wat de
klimaatonderhandelingen nodig hebben om tot een
goed akkoord te komen. Geef ...

Betrokkenheid burgers essentieel voor succes transitie

13-07-2018 | 14:19

Burgers moeten goed betrokken worden bij de
energietransitie. Dat is essentieel om het tot een
succes te maken. Dit moet ook in ...

Van windturbine naar dorpsmolen

28-06-2018 | 14:21

"Het voelt niet goed als er ongevraagd
in je achtertuin komen," constateerde
Daamen van Energiek Moerdijk ...

Burgers of bewoners ?
Omgevingsmanagement
of echte participatie?

Meer dan 100 partijen verlagen de CO₂- uitstoot van Nederland met 49% ten opzichte van 1990 via het

Klimaatakkoord

Elektriciteit:

20,3 Mt CO₂ Reductie

Realiseren met zon- en windenergie

Daarvoor = 35 TWh nodig (TerraWattUur) nationaal.

Voor dit voorbeeld verdelen we dat over het aantal inwoners dan geldt voor Brabant +/- 4 TWh.

Dat wordt ongeveer geproduceerd door:

285 windmolens of 14,3 miljoen zonnepanelen

Ambitie 50% lokaal eigendom

Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven). Investeren in een zon en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risico lopen. Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen van af te wijken. Hierbij wordt ook in acht genomen de bijzondere positie van de waterschappen

*Stukje tekst uit Hfdstuk D5 Klimaatakkoord,
bevordering draagvlak*

Interviews met 30+
partijen (nog gaande)

**ZONNEPARK NEE !!
OP HET DAK ERMEE !!**

1½ miljoen m² zonnepanelen
in onze prachtige open polders?

Gemeentebestuur: **SCHAAM**

**ENGELN ZEGT
NEE**

**MASSALE
WINDMOLENS...**

**NIET
IN ONZE
ACHTERTUIN!**

**We hebben
inmiddels al 1400
handtekeningen
ingezameld tegen de
opschaling**

- René Meijer, Dinteloord tegen
MEGAmolens

Hier ging iets niet goed

Gemeente Drimmelen krijgt een 'dorpsmolen': alle inwoners profiteren

28 januari 2016 | Laatste update: 28 januari, 23:43

1 REAGERE (5)

www.weekkrantdelier.nl

Weekkrant De Mierij - woensdag 24 februari 2016 - 6

Schijndelse gemeentewerf krijgt definitief 224 zonnepanelen

Met de ondertekening van een overeenkomst tussen de gemeente Schijndel en vijf andere partijen, waaronder de Energie Coöperatie Schijndel (ECS) staat niks meer in de weg om 224 zonnepanelen te installeren op de dak van de Schijndelse gemeentewerf.

SCHIJNDEL - Het was om 11.30 uur dat de ondertekening plaatsvond.

Datado toen de Schijndelse inwoners anders moesten worden geïnteresseerd. "Eind december waren 200 panelen verkocht, en nu sterven we nu om op 1 januari de 224 panelen geïnteresseerd te hebben. Op de laatste dag van het jaar moet ik om een kroeg ik om een van iemand, die

MEDIO MAART WORDEN DE ZONNEPANELEN AANGEBRACHT

omgeef in de laatste 24 panelen te willen installeren! Het was voor de werfwerf

en hier ging iets wel goed

Participatie en draagvlak: marriage made in heaven?

Dr. Sanne Akerboom

Deel I

*Weerstand tegen
energietransitie?*

Doelstelling: 6.000 MW wind op land

Nationaal Coördinator Terrorisme
'Extremisme bij verzet tegen wind
toe'

In april ontstonden vlaggetjes met hakenkruizen de N33 bij Zuidbroek
Noord)

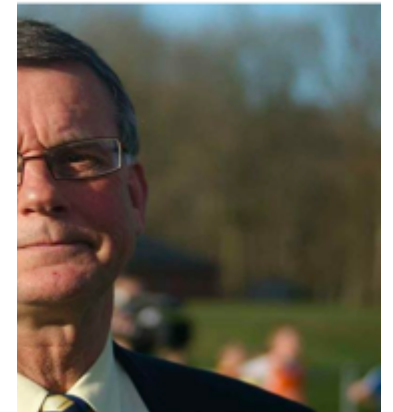
Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid Dick S
extremisme bij het verzet tegen de bouw van windmolens in Grc
in zijn halfjaarlijkse Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN).

enpark
niën

Verschil is er wel. In de
heftig. Wat is er aan de hand?

beslaan.
Waar blijkt de waanzin uit? Er prijken posters met hakenkruizen op de bushokjes, er worden dreigbrieven rondgestuurd, bezittingen van boeren vernield. In de media zingt het 'windmolenterrorisme' rond. In de dorpen is de sfeer totaal verziekt.

Van NIMBY naar BANANA

Build Absolutely Nothing Anywhere
Near Anything

6.000 MW wind op land en participatie

Wanneer	Besluit	Participatie
2001	Eerste wind target 1.500 MW op land	Nee
2007	3.000 MW in 2011 + 20% RES in 2020	Nee
2008	Nationaal Plan for Windenergie: 6.000 MW op land in 2020	Nee
2010	Position paper bevestiging van 6.000 target	Nee
2012	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte aanwijzing wind zoekgebieden	Ja, zienswijzen op concept
2013	Energie Akkoord: bevestiging 6.000 MW op land	Nee
2014	Uitwerking in Structuurvisie Wind op Land + bevestiging wind zoekgebieden	Ja, zienswijzen op concept
Na 2014	Provinciale inpassingsplannen, M.E.R., vergunningen	Ja, zienswijzen op concept

Rijk

- Legt ambitie 6.000 MW vast
- Hoort provincies over verdeling
- Legt zoeklocaties vast

- **Zienwijzen deze fase**
- Geen wind op land
- Niet zoveel
- Niet hier

- **Reactie rijk**
- Zoeklocaties hebben geen ruimtelijke impact – daar gaan we het nu niet over hebben

Provincies

- Voelt dat Rijk 6.000 MW oplegt
- Krijgt de verplichting om windparken uit te werken

- **Zienwijzen deze fase**
- Geen wind op land
- Niet zoveel
- Niet hier

- **Reactie provincies**
- de zoeklocaties zijn door het Rijk vastgesteld en daar kunnen wij niets aan doen – daar gaan we het nu niet over hebben

Raad van State

- Moet beslissen over processen
- Burgers: wij zijn niet gehoord

- **Oordeel Raad van State**
- Zienwijzen indienen op een conceptbesluit voldoet aan de norm van 'vroegtijdig' immers liggen de besluiten nog niet vast

**Mensen
kunnen niet
meepraten over**

**Kastje naar de
muur**

Doelstelling klimaatbeleid

Wind, op land, 6.000 MW,
grootschalig

Locaties

Redelijke bezwaren en
alternatief worden niet
gehoord

“Wij zijn niet
verantwoordelijk”

Overheid hoeft
zienswijzen niet te
verwerken

Het is mensen onduidelijk
in de keten waarop ze
mogen reageren

*Waar toe dienen mensen
zienswijzen in?*

*Waar toe dient de
inspraak?*

Deel II

Participatie als oplossing?

Waarom participatie - algemeen

Mensen hebben vanwege de democratische rechtsstaat recht op participatie

Sommige onderwerpen zijn zo belangrijk dat mensen dírect invloed willen

De maatschappij (is) veranderd

Soms verwacht je iets meer van de overheid

SINDS 1990 HEBBEN verschillende kabinetten gewerkt aan het ontwikkelen van het nieuwe normenstelsel voor het Schiphol met vijf banen. Voor geluid stond daarbij voorop dat het stelsel minder ingewikkeld moest worden en beter moest aansluiten bij de werkelijk onderzonden hinder.

Het kabinet benadrukte in zijn brief van 29 mei 2000 aan de Tweede Kamer dat 'vanaf 2003 ook in de bredere omgeving van Schiphol het aantal ernstig gehinderden met ongeveer vijftig procent en het aantal slaapgestoorden met circa zeventig procent dienen te zijn afgenomen ten opzichte van het jaar 1990'. Daar is weinig van terechtgekomen.

De Tweede Kamer had grote twijfels of het voorgestelde nieuwe normenstelsel van het kabinet wel de afgesproken beschermende werking zou hebben. In juni 2000 werd de commissie-Berkhout ingesteld om vanuit haar technisch-wetenschappelijke deskundigheid een onafhankelijk oordeel te geven over het onderzonden voorstel.

De commissie heeft het ruim twee jaar volgehouden. De bij haar werk betrokken ministeries (Verkeer en Waterstaat en Vroom) legden de commissie gedurende het opstellen van het advies steeds meer beperkingen op. Die stonden in geen verhouding met wat de verantwoordelijke ministers (Tineke Netelenbos en Jan Pronk, beiden PvdA) het parlement en de samenleving deden geloven.

Die discrepantie bracht de commissie in een onmogelijke positie. Toen de nieuw benoemde staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (Melanie Schultz van Haegen, VVD) daar nog een schepje bovenop gooide, had de commissie geen andere keuze dan haar opdracht in november 2002 terug te geven.

De omgeving van Schiphol wordt geluidstechnisch onderverdeeld in een directe en een bredere omgeving (tot ongeveer veertig kilometer van Schiphol). De overgang daartussen is 'de zongrens'. In het oude stelsel gold dat overal op deze zongrens de geluidsbelasting niet boven een bepaalde waarde mocht uitkomen. In het nieuwe stelsel wordt slechts op 35 plaatsen gecontroleerd. Dit betekent dat de gesloten zongrens is vervangen door een open zongrens. Een onbegrijpelijke beslissing.

Het is echter allemaal nog er-

De ontwikkeling van Schiphol is een onthutsend proces, waarin toezeggingen van ministers langzaam maar zeker werden ontmanteld. De politiek liep aan de leiband van Schiphol en het resultaat is een rammelend normenstelsel, dat alleen maar verliezers kent, aldus Guus Berkhout, emeritus-hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft, gespecialiseerd in de brede toepassing van geluid in maatschappelijke en commerciële processen. Berkhout was van 2000 tot 2002 voorzitter van de commissie die de geluidsoverlast door Schiphol moest beoordelen.

Overheid gedraagt zich onbetrouwbaar

GUUS BERKHOUT

De Driemooerweg in Haarlemmermeer.

een bovengrens voor het lawaai buiten de zongrens, voor de bredere omgeving van Schiphol. In het nieuwe stelsel geldt daarento-

lemaals geen wettelijke beperking meer! Er was nu juist beloofd vooraf dit gebied een betere bescherming te geven.

Schiphol heeft zijn vijfde baan gekregen, maar de omwonenden van Schiphol staan met lege handen. Zo zijn door de overheid in-

wonnen voor de jek gehouden, te heb me de laatste jaren vaak afgevraagd waarom de politiek niet het lef hebben gehad openlijk te kiezen voor een ruimhartige groei van maatschappelijk. Nu is gekozen voor een traject van misleiding en halve waarheden. Daar wilde de commissie dus niet van meewerken.

Het nieuwe stelsel is onvoorstelbaar ingewikkeld gemaakt. In plaats van naar de werkelijkheid te kijken en te bepalen hoeveel lawaai elk jaar in de bredere omgeving van Schiphol wordt gemaakt, wordt gepoogd met scenario's. Uiteindelijk ging de discussie alleen nog maar over virtuele werelden, en is in de wet de werkelijkheid niet terug te vinden. Een virtuele luchthaven met een start- en landingsbaan om het totaalvolume aan geluid te berekenen - hoe krijgt men het verzonnen!

Ook over de positie van de handhavingspunten werd vreselijk ingewikkeld gedaan. Onze commissie heeft gewoon gezegd dat je ze daar moet neerzetten waar je de hinder wilt beheersen; dus waar veel mensen wonen. Niet in weilanden, zoals nu het geval is, maar in de grotere woonkernen. Niet alleen vlak bij Schiphol, maar ook in de bredere omgeving.

HET NIEUWE normenstelsel, dat nu wettelijk is vastgelegd, had er nooit mogen komen. In plaats van een betere biedt het een slechtere bescherming. En in plaats van transparanter is het stelsel ingewikkelder geworden.

Die treurige uitkomst mag evenwel Schiphol niet worden aangerekend. Schiphol heeft de ruimte die het van de overheid heeft gekregen, in dank aanvaard. Er is maar één schuldige in dit drama: de politiek.

Tot op heden is geen volledige informatie beschikbaar over het lawaai dat in de bredere omgeving van Schiphol wordt gemaakt. Dit moet met de hoogste prioriteit veranderen. Door het jaarlijks in kaart brengen van het totale 'geluidlandschap' rondom Schiphol wordt eindelijk de ontwikkeling van lawaai en hinder zichtbaar gemaakt en kunnen onverwachte ontwikkelingen in alle openheid worden besproken. Waarom wil de overheid dat niet?

Het nieuwe normenstelsel dat nu in de luchtvaartwet is vastgesteld, deugt niet. Er is maar één oplossing: een integrale wetswijziging. Zo kan het nieuwe kabinet nou iets goed maken.

Goed bestuur

Zelfs als de overheid alle formele en materiele regelgeving volgt

Mag je soms wel eens wat meer van de overheid verwachten

Sociale doelen van participatie

- Het inlichten van het publiek
- Het verbeteren van de kwaliteit van besluitvorming
- Het inbrengen van maatschappelijke waarden/normen in besluitvorming
- Voorkomen of reduceren van conflicten
- Vertrouwen in de overheid

**GIJ ZULT
PARTICIPEREN!**

Voorkomen of reduceren van conflicten

Omdat mensen met elkaar in contact komen en over en weer de doelen en perspectieven van anderen leren kennen door

Communicatie

En het bevorderen van onderlinge relaties

Voorkomen of reduceren van conflicten II

In essentie is dit een deliberatief ideaal;

Als tegengestelde meningen begrepen moeten worden,
dan zal er een gesprek tot stand moeten komen.

Onderzoek heeft uitgewezen dat een goed proces kan
leiden tot acceptatie van uitkomsten, ook als die niet (of
minder) gewenst zijn

Deel III

Wat is participatie?

Belangrijk onderscheid

Procesparticipatie

Deelname en betrokkenheid bij besluitvorming:
locatiekeuze, zon of wind, aantal MW etc.

Projectparticipatie

Vormen van financiële participatie: omgevingsfondsen,
aandelen, eigenaarschap etc.

Hoe omwonenden in een project kunnen of willen
participeren wordt besproken tijdens de *procesparticipatie*

Hoe komen projecten tot stand?

Een projectontwikkelaar of initiatiefnemer bevindt een locatie geschikt voor ontwikkeling

Kan commercieel of burgerinitiatief zijn

Óf

Overheid kan kaders hebben vastgesteld waarbinnen ontwikkelaars acteren (zie voorbeeld van wind op land beleid)

Participatie in wet- en regelgeving

Algemene wet bestuursrecht (Awb)

- Gehoord worden (individuele besluiten)
- Uniforme openbare voorbereidingsprocedures (van toepassing op veel ruimtelijke besluiten) (implementatie en toepassing Aarhus Conventie)
- Zorgvuldige besluitvorming (ABBB) (alle belangen kennen en zorgvuldig afwegen)

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

- Structuurvisie: UOV is niet per se van toepassing, alleen als dit actief gebeurt
- Vergunningen en programma's (zorgvuldige belangenafweging)
- Resulteert vaak in het indienen van zienswijzen

Omgevingswet (in werking per 2021)

- Op voorhand beschrijven hoe burgers betrokken zullen worden

Openbare consultatie als belangrijkste instrument

Reageren op conceptbesluit

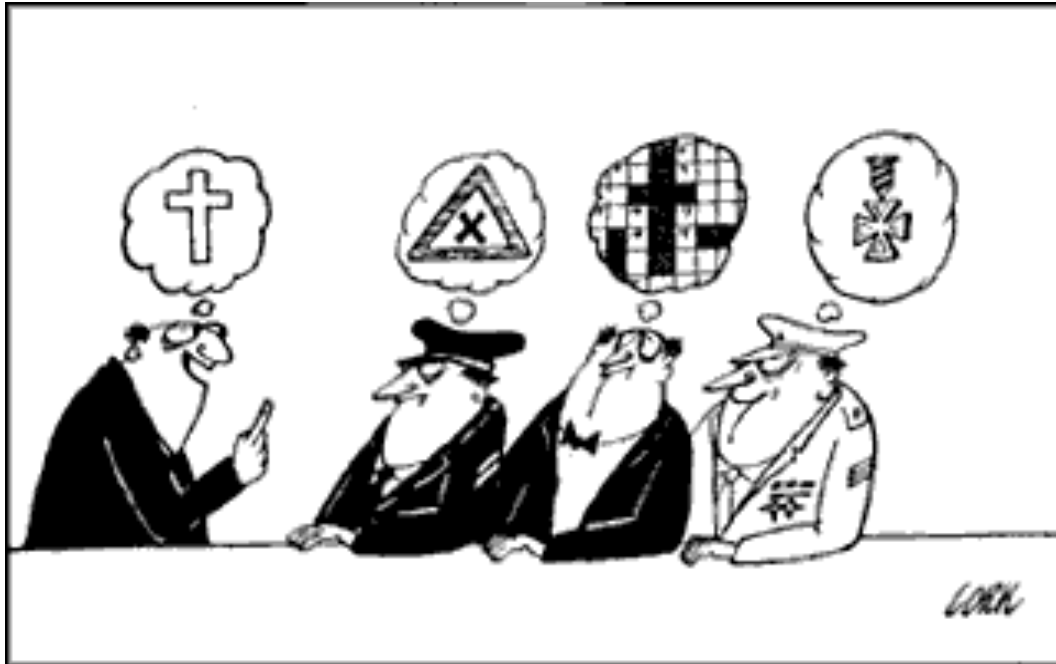
Conceptbesluit bevat: nut en noodzaak, alternatievenonderzoek, MER, onderbouwing van gemaakte keuzes, onderbouwing van juridische ruimte

Conceptbesluit is zorgvuldig voorbereid

Wat doen mensen:

- Biodiversiteit
- Geluid en slagschaduw
- Veiligheid

MAW: alles wat niet meer nuttig is

Participatie als juridisch beginsel en wet- en regelgeving

Wat gebeurt er feitelijk

Er wordt een concept besluit genomen

Dat besluit wordt ter inzage gelegd en zienswijzen mogen worden ingediend

Overheid moet reageren op zienswijzen

Maar is *niet verplicht* om zienswijzen te verwerken

Participatie als juridisch beginsel en wet- en regelgeving

Wat gebeurt er feitelijk II

Besluitvorming is effectief: zowel formeel als materieel

Bezwaren worden niet vaak meegenomen

Er wordt weinig aandacht besteed aan procedurele rechtvaardigheid of aan democratische waarden zoals overleg

Of hoe overleg sociale doelen kan bevorderen

Deel IV

Van NIMBY naar

WIMBY

*Welcome in my
backyard*

Het dorp Reduzum is dol op zijn molen

Windenergie omstreden? In Reduzum niet. De eigen molen levert duurzame energie en gaat bevolkingskrimp tegen.

✎ Karin de Mik 🕒 24 oktober 2014 ⌚ Leestijd 2 minuten

Welcome in my backyard

Nogmaals WIM(BY)

Eigenaarschap over de energietransitie

Meebeslissen over waar, welke energie

- Onder strikte voorwaarden

Eigen opwek en wellicht zelfs leveren

- Nu alleen als experiment, uitzondering op de regel

Consument moet over het algemeen 'ontzorgd' worden

Het energiesysteem staat *voorop*

Deel V: Uitvoering Klimaatakkoord en gevolgen voor de samenleving

Hernieuwbaar op land I

35 TWh (3.000 tot 5.000 windmolens op land)

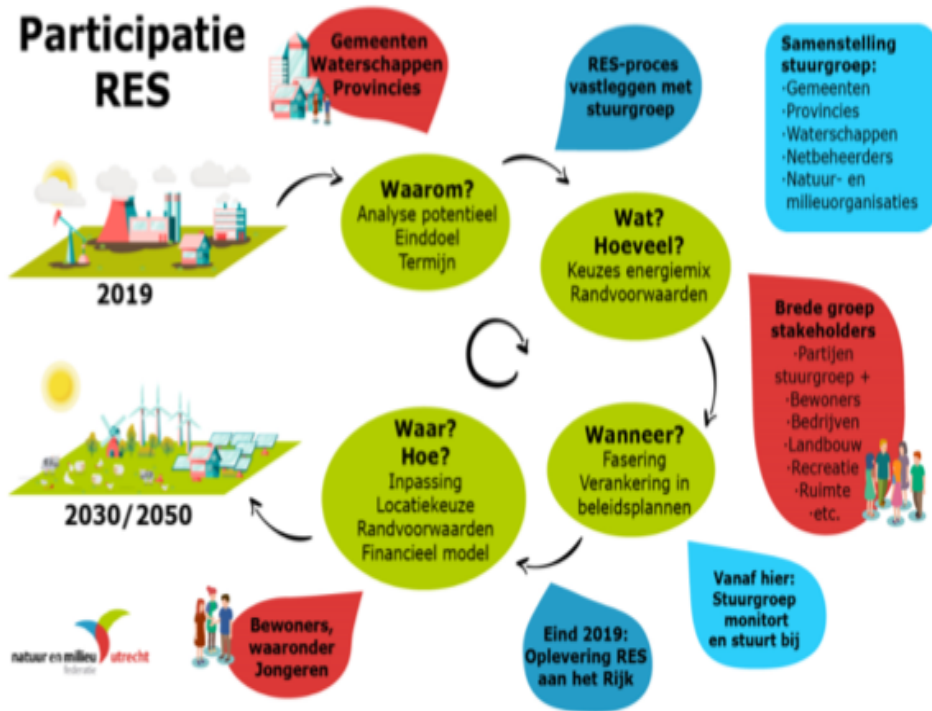
Regionale energiestrategie (RES)

NL in 30 regio's: samenwerking tussen provincies en gemeenten

Worden opgesteld met bewoners en maatschappelijke partners (bedrijven, netbeheerders)

Hernieuwbaar op land II

RES doet aanbod voor aandeel 35 TWh

Techniek neutraal: verdeling wind en zon

Vast te leggen in bestaand omgevingsinstrumentarium (Wro of Omgevingswet – zelf te kiezen tot 2021)

Stel er wordt niet of niet afdoende geparticipeerd:

Wat betekent dit voor het vastleggen in de ‘normale keten van het omgevingsrecht’

*De keten van
besluitvorming onder
de Omgevingswet*

Regionale energie strategie
Participatie

Omgevingsvisie
Participatie

Vergunning
Participatie

**Wanneer moet
participatie
dan
plaatsvinden?**

RADICALE VERNIEUWERS

Jan van der Meer, warmteregisseur van Nijmegen. 'We staan aan de vooravond van een gigantische revolutie.'

REPORTAGE DE WARMTEWENDE VAN NIJMEGEN

Hoe Nederland van het gas af gaat

Nederland gaat 250.000 woningen per jaar loskoppelen van het aardgasnet. Warmteregisseur Jan van der Meer leidt ons langs de werf van de eeuw in Nijmegen, groene hoofdstad van Europa 2018. 'Vergelijk het met de naoorlogse wederopbouw. Het zal honderden miljarden euro's kosten. Maar het wordt geweldig.'

INE BENSON

FOTO'S AMAURY MILLER

'Het is nog niet helemaal geland.' Toen Jan van der Meer een nieuwe keuken met inductiekookplaat wilde installeren, suggereerde zijn elektricien gewoon bij gas te blijven. Een nieuw circuit leggen voor die kookplaat alleen, het leek hem te veel gedoe. En toch, het moest. Als man die Nederland van het gas af helpt, moet Van der Meer het goede voorbeeld geven. Hij vertelt de anekdote, terwijl hij met zijn elektrisch aangedreven BMW door de straten van Nijmegen navigeert. Het weer jooost tussen zon, regen en hagel. Alsof de klimaatgoden het verhaal dat we hier optekenen, kracht willen bijzetten.

Nijmegen, de oudste stad van Nederland, transformeerde in een decennium tijd tot stad van de toekomst. Ze schakelde over op stadswaarde, wind- en zonnenergie. Er kwam nieuwe fietsinfrastructuur. Bussen rijden op groengas. Het sluitstuk werd de rivier de Waal die kreeg een nevenrol waardoor ze bijna verdubbelde in omvang. De stad heert nu een kunstmatig eiland met stranden. Aan de oever is ruimte voor nieuwe woningen, heren, ontspanning en cultuur - denk festivals als Lowlands en trendy riverside appartementen. In 2018 draagt Nijmegen een jaar lang de titel 'groene hoofdstad van Europa'.

Van der Meer drukt als wetshouder (*het Nederlandse equivalent van schepen, red.*) van Milieu en Natuurlijke Ordening, Energie en Water (GroenLinks) tussen 2006 en 2014 zijn steun op het project. Na decennia van

waterwerken en dijken bouwen, ging de knop om. 'We geven water opnieuw ruimte.' Delegaties uit Mexico, Vietnam en Indonesië komen nu kijken hoe Nederland van klimaatverandering een kans maakt.

Gasbevingen

Maar dat is nog maar het begin. In de komende jaren maakt Nederland een verselling om voorop van het aardgas af te gaan. Aardgas is misschien minder vervuילend dan olie, maar in een CO₂-neutrale maatschappij is ook dat geen plaats voor. 'De mensen schrikken zich rot als ze dat horen', zegt Van der Meer. 'Maar er is geen ontkomen aan: over 33 jaar moeten alle 7 miljoen huishoudens van het gasnet afgehoort zijn. We staan aan de vooravond van een gigantische revolutie.'

Die deadline van 2050 werd eind vorig jaar vastgelegd door minister van Economie Henk Kamp. Er komen geen nieuwe aardgasansluitingen. Verwarming van huizen en kantoren wordt overgenomen door warmtenetten, gevoed door restwarmte uit de industrie, afval- en energiecentrales of geothermie. De rest komt van warmtepompen aangedreven door zonnepanelen. Keken zal enkel nog elektrisch kunnen.

De warmtewende wordt aangedreven door de klimaatbehoefte van Parijs. Maar ook de gasbevingen in Groningen groen een dwarsje. Door de gaswinning zakt de bodem er, in schokken. Dat leidde tot schade aan woningen. Werdende Groningers eisten dat we de gaswinning zouden stoppen. Tegelijk wil je ook niet afhankelijk

Gebouwde omgeving

Alle gebouwen van "het gas af"

Wijkgerichte aanpak leiden tot gemeentelijke warmtevisies

Met bewoners en maatschappelijke partners

Géén juridisch instrumentarium om aansluiting daadwerkelijk te verwijderen

Recentelijk toegevoegd aan Chw (experiment tbv het verwijderen van aansluiting

Participatie?

Burgers aan zet...

Deel VI

Participatie lessons learned

Vroegtijdige betrokkenheid

Voordat beslissingen vaststaan – vóór concept besluit

Toon mensen wat afwegingen zijn (windmolen daar of daar)

Speel met kaarten en virtual reality: toon mensen wat de consequenties zijn van beslissingen

Financiële participatie

- Aandelen
- Omgevingsfonds

50% lokaal eigendom

- Energie coöperatie
- Of individuele obligaties?
- Betrokkenheid kwetsbare consument

Pas op voor pseudo inspraak

- Er is een besluit, nu gaan we mensen horen
- “announce-defend model”
- Laat weten waar je mensen over wilt horen, waar ze over mogen inspreken
- Wil je het niet hebben over kernenergie als alternatief?
Laat dat weten

Buurten met Energie

Geef mensen de ruimte

- Burgers zijn steeds beter in staat eigen projecten te realiseren, maar kunnen soms wat steun gebruiken
- Inbreng van eigen ideeën en oplossingen

Deel VII

Wat weten we nog niet?

Vragen: organisatorisch

1. Welk besluit in de keten ziet op gevolgen dan wel impact?
2. Wanneer is participatie effectief en waarom en voor wie?
3. Hoe vaak organiseer je participatie en waarom?
4. Weten mensen waarom ze participeren?
5. Participeren mensen om daadwerkelijk mee te mogen praten of om 'draagvlak te creëren'?

Vragen: juridisch

1. Omgevingswet: legt deels verplichting tot participatie neer bij projectontwikkelaar – wenselijk?
2. Wie is probleemeigenaar over vragen of en hoe participatie wordt georganiseerd: als de overheid kaders stelt (wind op land, RES) is die dan niet verantwoordelijk ipv ontwikkelaar?
3. Kunnen mensen aanspraak maken of zelfs recht hebben op participatie?
4. Wie beslist over die participatie, heeft het plaatsgevonden, was het afdoende, ruim voldoende en wat kan dat voor gevolgen hebben?

Vragen: specifiek over energietransitie

1. Juridische realiteit versus realiteit: participatie kan leiden tot het niet doorgaan van een project. Past dit in een energietransitie?
2. Spanning tussen klimaatdoelen enerzijds en de mogelijke uitkomsten van participatie anderzijds
3. Toevoeging van RES in de omgevingsketen: geen juridische context: kunnen rechten aan ontleend worden – kastje van de muur
4. Strategisch besluit genomen in RES → vastleggen in omgevingsvisie: nieuwe participatie? Zou dat kunnen leiden tot nieuwe inzichten?

De informatie in deze presentatie is met zorg samengesteld,
maar er kunnen geen rechten ontleend worden aan de inhoud.